

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

תוכן עניינים

- א. לימד על בכור בעל מום שנותנו לכהן 1
- ב. בכור בזמן הזה עד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקיימו שנים ושלוש שנים ומשנראה להראותו לחכם נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש אחר שנתו אינו רשאי לקיימו ... אבל מפני השבת אבידה לבעלים ... שלשים יום 2
- ג. נולד לו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו 3
- ד. השוחט את הבכור ומראה את מומו ... הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור... 3
- ה. מי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו.. 4
- ו. כשהוא משלם משלם רביע לדקה ומחצה לגסה ... זה הפסד מרובה וזה הפסד מועט ... משום גזירת מגדלי בחמה דקה נגעו בה..... 4
- ז. דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את המהור וטיהר את הממא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואם היה מומחה לב"ד פטור מלשלם ... כגון שנשא ונתן ביד 5
- ח. דמעה בדבר משנה חוזר ועוד א"נ בשיקול הדעת טעיתה מומחה לב"ד אתה וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם 9
- ט. הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על פיו אא"כ היה מומחה כאילא ביבנה..... 11

דף כח.

א. לימד על בכור בעל מום שנותנו לכהן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת זבחים דף לז: ודף נז. בכור בהמה¹ טהורה שהוא בעל מום בין שנולד במומו² בין שנפל בו מום אחר שהיה תמים, הרי הוא לכהן אם רצה אוכלו בכל מקום או מוכרו או מאכילו למי שירצה אפילו לנכרי מפני שהוא חולין, שנאמר (דברים טו פסוק כא כב) וְכִי יִהְיֶה בוֹ מוֹם פֶּסֶחַ אוֹ עֹר וְגו' הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִתְּדוּ פֶּצְבֵי וְכָאֵיל וְהָרִי הוּא נֹכְסִי כֵהֵן³.

ב. בכור בזמן הזה עד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקיימו שתים ושלוש שנים ומשנראה להראותו לחכם נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש אחר שנתו אינו רשאי לקיימו ... אבל מפני השבת אבידה לבעלים ... שלשים יום

הבכור בזמן⁴ הזה עד שלא נראה להראותו לחכם פירוש שלא נזדמן לו חכם במקומו אחר שנפל בו מום⁵, מקיימו⁶ שתים ושלוש שנים⁷ ואינו צריך להוליכו למקום שיש שם חכם.

ומשנראה להראותו לחכם אם נולד בו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חדש, ואם נולד בו מום לאחר שנתו מקיימו ל' יום מיום שנראה להראותו לחכם.

¹ רמב"ם הלכות בכורות פרק א הלכה ג

² מבואר בפ"ו דבכורות דיש שם כמה מומין הנולדים מהבטן ומ"מ דינו לינתן לכהן ולאכול במומו יעו"ש היטב. הר המוריה.

³ בסוף מסכת בכורים (פ"ג מי"ב) תנן ולמה אמרו הבכורים כנכסי כהן שהוא קונה מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה וב"ח נוטלם בחובו ואשה בכתובתה. כס"מ שם

⁴ רמב"ם הלכות בכורות פרק א הלכה יא, שו"ע ונו"כ שו"ט

⁵ וכן כתב הסמ"ג עשין רי"א בשם ר' שמעון והתוס' פרק עד כמה (דף כ"ח ע"א). לבוש וש"ך שם טו

⁶ כמסקנת תוס' שם (ע"ש) דרשאי ר"ל חייב ועסי' ש"ט ס"א וכ"ה מסקנת תוס' דחולין נ"ד ב' ד"ה אין בו. ביאור הגר"א שם.

⁷ ולענ"ד ג' שנים דנקט לאו דוקא וה"ה יותר בדלקמן בסי' שאחריו ואי לא מסתפינ' אמינא דאיירי הכא שהוא ביד ישראל ואין בהן מצוי לו למסרו לו שאחר ג' שנים רשאי להכניסו לכיפה כדרך שכתבו התוספות שם וכ"נ מלשון המחבר בסימן דלקמן סעיף ג' וריש סימן ש"ט. באר הגולה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ג. נולד לו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו

כבר התבאר לעיל דף כו. שאם נולד לו בכור תם⁸ ונפל בו מום תוך שנתו, רשאי לקיימו עד מלאת לו שנה ללידתו אם כלו לו חדשיו או עד כלו לו שנה מיום השמיני אם לא כלו לו חדשיו. וי"א⁹ שבכל אופן גם אם כלו לו חדשיו מונה מיום השמיני.

ואם נולד לו מום בסוף שנתו התיירו לו לקיימו ל' יום מיום שנפל בו המום ואף על פי שהוא מתאחר לאחר שנתו.

ביצד, כגון שנפל בו מום ט"ו יום לפני גמר שנתו משלימין לו ט"ו יום אחר שנתו, ואם נולד בו מום אחר שנתו התיירו לו גם כן לקיימו עד ל' יום ולא יותר ואחר כך יאכלנו.

אף על גב דילפינן מקרא שצריך לאוכלו או להקריבו תוך שנתו מדכתיב שנה בשנה, הני מילי למצוה, אבל אם עבר ושהה אותו לאחר זמנו אינו נפסל בכך.

ד. השוחט את הבכור ומראה את מומו ... הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור

כבר התבאר במסכת ביצה דף כז. שהשוחט את הבכור שלא על פי חכם, אפי' הראהו לחכם אח"כ ומצא בו מום, אסור. וה"ה בזמן הזה, אם לא הראהו לשלשה בני הכנסת.

⁸ שו"ע ונו"כ שם ח ודעת הלבוש מדברי הב"י

⁹ הש"ך יד כתב אבל באמת מדברי הרמב"ם והסמ"ג עשין רי"א (שהוא כלשון המחבר) לא משמע הכי אלא אף על גב דידוע שכלו לו חדשיו מ"מ הרי לא נראה לאכילה ביום לידתו דהוה תם מדכתבו ברישא אם נולד בעל מום מונה לו מיום שנולד בו' שהרי נראה לאכילה ביום לידתו כו' משמע דוקא נולד בעל מום וכן מדסתמו כאן ולא חלקו בכך משמע דכיון דלא נולד בעל מום לעולם מונים לו מיום ח' ללידתו דאע"ג דידוע שכלו לו חדשיו מ"מ הרי לא נראה לאכילה ביום לידתו דהוה תם וכ"כ רש"י ותוס'

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

בכור¹⁰ שהיה לו מום קבוע וגלוי, ושחטוהו קודם שהראהו לחכם או לג' בני הכנסת אפילו הראהו לחכם אח"כ וראה את המום אינו מועיל, ואסור בהנאה וטעון קבורה הבשר עם עורו, וכלים שנשתמשו בו בשר זה צריכים הבשר כדין כל איסור שנשתמש בכלים¹¹. ואין חילוק בין שעשה במזיד בין בשוגג בין שחטוהו הבעלים או הכהן או ע"י אחר, הואיל ונשחט קודם ראיית החכם או ג' בני הכנסת אסרוהו חכמים בהנאה, וטעם הגזירה משום שיש מומים המשתנים אחר מיתה שנראים כמום, ובחיים אינם מום¹² באמת, לכן גזרו על כל המומין.

ה. מי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו

מי שאינו מומחה¹³ וראה את הבכור ונשחט על פיו יקבר וישלם אותו האיש החכם שראה המום מביתו, לכהן.

דף כח:

ו. כשהוא משלם משלם רביע לדקה ומחצה לגסה ... זה הפסד מרובה וזה הפסד מועט ... משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה

¹⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד שי א וערוה"ש שם א

¹¹ פ"ת שם ב בשם שו"ת מאיר נתיבים סי' מ"ב

¹² המ"ז שם ס"ק א הביא שבטור הביא קצת דעות דפסקו ברבי יהודה דדוקא בדוקין שבעין אסור מפני שהם משתנים, דמפני צער מיתה משתנה העין ואף על גב דהשתא מתחזי קבוע אי הוה חזי ליה מחיים הוה מתחזי מום עובר, והרמב"ם והרא"ש פסקי כר"מ דבכל מומין אסור גזירה אטו מום המשתנה. ובפרי חדש הקשה דבזמן הזה שאינו נותר אלא במומין מובהקין, ליכא למיגזר והוי ליה להתיר אם שחטו ולא הראהו לשלשה בני הכנסת. ועיין ביאור הגר"א דהלכה כר"מ בגזירותיו כמ"ש ברפ"ה דכתובות (נ"ז א' ושי"מ) ואף על גב דדוקא בגזירותיו ולא ואמר כאן ש"מ קנסא קנים ר"מ לאו דוקא קנסא אלא גזירה. אבל תוס' שם ד"ה ר"מ כו' פסקו כר"י וס"ל דקנסא הוא כדעת רש"י.

¹³ שו"ע ונו"כ שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

וכמה ישלם לכהן המתיר שאינו מומחה, אם הוא בארץ ישראל משלם בגסה חצי דמיו ובדקה רביע דמיו.

והטעם¹⁴ אם בהמה גסה התיר, לא הציל את הכהן אלא מטורה מועט והוצאות המזונות, לפיכך צריך להחזיר לו מחצה דמיו.

ואם בהמה דקה התיר הרי הציל את הכהן מטורה גדול והוצאה מרובה שהיה צריך להוליכו לחורשין ולמדבריות עד שיומם, לפיכך דיו לכהן שיטול רביע דמים מהחכם. ועוד שקנסין ליה על כך שעבר וגידל בהמה דקה.

ולפי טעם זה בחוצה לארץ שאין איסור לגדל בהמה דקה כמו בגסה גם התשלומין של החכם לכהן שוה, ובין בגסה בין בדקה צריך לשלם מחצה.

וכן בזמן הזה שאף בארץ ישראל אין רוב שדות של ישראל ומותר לגדל בהמה דקה אפילו בארץ ישראל, גם התשלומין לכהן הוא שוה דהיינו בין בדקה בין בגסה משלם חצי דמיה.

**א. דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את
הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו
ואם היה מומחה לב"ד פטור מלשלם ... כגון שנשא ונתן
ביד**

כבר התבאר במסכת ב"ק דף ק. ודף קיז: סנהדרין דף ה. ו. ודף לג. שהמומחה¹⁵ לרבים, כלומר שהוא חשוב כרב נחמן בדורו¹⁶, ובקיא במשנה ותלמוד ובקיא בשיקול הדעת ומעיין בדיני כמה שנים, ומנסין אותו פעמים

¹⁴ לפי שהחכם המתיר לשחוט את הבכור הרי הוא מציל את הכהן מטורה הגדול ומהוצאת המזונות, וכבר ידעת שאסרו חכמים לגדל בהמה דקה בארץ ישראל משום שרועים בשדות חביריהם וגוזלים, אלא מי שהיה רוצה לגדל בהמה דקה בארץ ישראל היה לו מורה גדול להוליכן לחורשין ומקום מדבריות שלא היו שם שדות.

¹⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ ג ב וברמ"א שם

¹⁶ בחדר"ן כ' יש לנו שלשה מיני מומחין, מומחה הסמוך הנקרא אלהים וזה דיין של תורה, ומומחה הבקי בדינים שהוא מומחה לרבים המוזכר אף על פי שאינו סמוך, ומומחה לרבים שנמל רשות אף על פי שאינו סמוך,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

רבות ואין מוצאים לו טעות, דן אפילו ביחיד¹⁷. ובזמן הזה אין דנין דין מומחה לרבים שידון ביחיד בעל כרחו של אדם.

אולם לענין לפטרו מתשלום¹⁸ אם טעה בשיקול הדעת ואי אפשר להחזיר את הדין, או שדן יחיד בדיעבד יש מומחה בתנאים הנזכרים אף בזמן הזה. בדלהלן.

דיין¹⁹, המוסמך להורות בדיני ממונות שבין אדם לחבירו, כגון שהוא מומחה, או ג' הדיוטות, או שקבלוהו עליו בעלי הדין. ודן וטעה בדבר משנה שהיא הלכה מפורשת²⁰, הרי הדין בטל וחוזר, ואף במקום שאי אפשר

¹⁷ טור מובא בסמ"ע ה' פירוש מומחה הוא מנוסה, וכתבו בשם הרמב"ן שהמומחה הסמוך שדן יחיד פטור מן התשלומין מפני שסמיכתו עולה במקום נטילת רשות מפני שהמחוהו לב"ד כסמכוהו ומנו אותו ב"ד וכן בירושלמי תמן קרו למניותא סמכותא נמצא שכל הסמוך הוא מומחה לרבים ולב"ד ופטור מן התשלומין ודינו דין וא"ת והלא נטילת רשות אינו אלא מן ריש גלותא או מן הנשיא שבא"י והסמיכה אפשר שתעשה שלא מפי הנשיא שכל מי שהוא סמוך סומך, וא"כ לא היה ראוי לסמוך שיפטר מתשלומין אלא הנסמך מפי הנשיא בלבד, י"ל שכל הסמיכות הן נעשות ברשות הנשיא. מרגליות הים כאן

¹⁸ ש"ך ס"ק ז' ובס"י כג' ס"ק יג' אות ד'

¹⁹ דעת הרי"ף שאפילו לר"מ דדאין דינא דגרמי, בדיין פטור שאם לא כן אין לך אדם שיודקק לדין, ועוד דכיון שברשות דן לא מיקרי נתכוין להזיק, ואף על פי שאי אפשר להחזיר הדין אין זה אלא גרמא שבאה אח"כ. והרמב"ם מחלק בין טעה בדבר משנה שדינו בטל ונמצא שלא עשה כלום ופטור מלשלם, לבין טעה בשקול הדעת שלפעמים דינו דין, וחייב מדינא דגרמי.

והתוס' והרא"ש כתבו דמה שחילקו בגמרא בין טעה בדבר משנה לבין טעה בשיקול הדעת אינו אלא למאן דלא דאין דינא דגרמי, ולכן טעה בדבר משנה לא עשה כלום, ופטור, אבל טעה בשקול הדעת שהדין קיים הוי מזיק ממש בדיבורו, משא"כ למאן דמחייב בגרמי, אפילו טעה בדבר משנה ואי אפשר להחזיר חייב, דומיא דמראה דינר לשלחני וכהנים שפיגלו במקדש. ובקצה"ח סק"ב הקשה לסברת התוס' שמזיק בדיבור הוי מזיק ממש, א"כ בעדים שהעידו שקר למה אינו חייב אלא מדינא דגרמי, ותירץ דלא אמרינן שבדיבור הוי מזיק אלא כשהחזיק נעשה בפועל ממש בדיבורו, כגון כהנים שפיגלו, וכן בדיין שחייב את הזכאי, אבל בעדים אין החזיק נעשה על פיהם אלא שהב"ד סומכים עליהם ופוסקים על פיהם, ומצדד לומר שגם דיין שזיכה את החייב אינו אלא גרמי, עפ"י מ"ש בתמים דעים סימן כז' בהא דמחייבים בטעה בשקול הדעת, הרי כשם שהבע"ד נפטר מלהחזיר משום שיכול לומר הראה לי דשלא כדין דנתני ואשלם, א"כ גם הדיין יפטר מטעם זה, ותירץ דבע"ד אומר כן, אבל הדיין שהוא ירא שמים ויודע שטעה והוא מודה צריך לשלם, ולפי"ז אף על גב דקם דינא, ממ"נ אם יפה הורה הרי ודאי פטור, ואם באמת טעה אין החיוב אלא משום שהבע"ד טוען שרוצה הוכחה שטעה וזה לא נעשה בדיבור של דיין, ושוב דומה לעדי שקר, ובנה"מ סוף סק"ג מפקפק בסברת הקצה"ח, עיי"ש. ועי' דברי חיים ואמרי בינה דיני דיינים שהאריכו בהלכה זו בכמה פרטים, ועי' גם בקובץ הפוסקים סימן כה.

²⁰ וכמ"ש בשו"ע סימן כה סעיף א' שה"ה דבר המפורש בגמרא או בפוסקים הו"ל כטעה בדבר משנה. ועי' ברמ"א שם שאין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקיבל מרבתי' שאין נוהגים באותה חומרא, ע"כ. וביאר הסמ"ע שם סק"ב דהיינו באיסור והיתר אבל בדיני ממונות לא שייך לשון קולא. ובסעיף ב' האריך הרמ"א כיצד ינהג הדיין או מורה באיסור והיתר במקום שיש מחלוקת ואין הכרעה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL1l7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

להחזיר הדין, כגון שזה שקיבל הממון הוא אלם או שהלך למדינת הים, י"א²¹ שהדיין פטור מלשלם, ולשיטה זו י"א²² שאפילו נשא הדיין ונתן ביד, שנמלו מזה ונתן לזה פטור, וי"א²³ שבנשא ונתן ביד חייב, ויש חולקים²⁴ וסוברים שבמקום שאי אפשר להחזיר הדין חייב הדיין לשלם מדינא דגרמי.

היה הדיין מומחה אבל לא קיבלוהו עליהם²⁵, או אינו מומחה וקיבלוהו עליהם, וטעה בשקול הדעת, אם נשא ונתן ביד, או אפי' לא נשא ונתן ביד אלא שכפאו לבעל דין ליתן²⁶, הדין קיים וישלם הדיין מביתו²⁷, שכיון שעשה מעשה גמור לקיום הפסק, אינו יכול להוציא מיד המוחזק, וחייב מדינא דגרמי. ואם לא נשא ונתן ביד, יש אומרים שאם אפשר להחזיר הדין חוזר,

וכן בהא דהלכה כהאחרונים. ועי' בפת"ש סק"ב בשם החו"י מ"ש בענין הכרעת הלכה במחלוקת בשו"ע והסמ"ע עם הש"ך ובאיזה אופן מיקרי טעה בדבר משנה. ועי' גם בכסף הקדשים שם מ"ש בענינים המובאים בשו"ע שלא מצד הכרעה בהלכה.

²¹ שו"ע ונו"כ כה א כשיטת הרי"ף ב"פ"א דסנהדרין והרמב"ם.

²² סמ"ע סק"ז בדעת הרי"ף והרמב"ם, שכל בדיין לא מיקרי מזיק בידים אלא גורם, וכיון שלא נתכוין להזיק פטור.

²³ סמ"ע שם בשם הב"י, שבזה הוי מזיק בידים ממש וכן הסכימו הט"ז והש"ך סק"ד, (וכתב התומים דה"ה אם צוה הדיין לשלוח ב"ד לירד לנכסיו הוי כנו"נ ביד, דכיון שהוא במצות הדיין שלוחו כמותו, וצ"ע). אלא שכתב הש"ך לחלק בין מומחה ולא קיבלו עליו או הדיוט וקבלו דכיון שאינו ברשות גמור חייב, משא"כ במומחה וקיבלו אפילו נשא ונתן ביד פטור, דהוי כאנוס ובס"ק יג אות ד כתב שגם בזמנה"ז יש דין מומחה לענין פטור תשלומין, כגון שהוא חשוב בדורו ובקי במשנה ותלמוד ובקי בשקול הדעת ומעייין בדינים כמה שנים, ובערוה"ש כתב שרב גובריה בש"ס ופוסקים ובעל סברא ישרה, וידוע ומפורסם למומחה, וכל שנתמנה בעירו ע"י הציבור יש לו דין מומחה לענין זה. והסכים בתומים בזה לדעת הש"ך, וכתב דמ"מ אם נשא ונתן ביד חייב לפני משורת הדין, משא"כ בלא נו"נ פטור אף לפני משורה"ד. ובסתם מומחה ולא קיבלו או הדיוט וקיבלו כתב שיכול המוחזק לומר קים לי, עיין שם. ועיין בש"ך בסק"א הביא דברי בעה"מ והרשב"א ועיין בקצה"ח סק"א דן בחיוב דנשא ונתן ביד.

²⁴ רמ"א שם, כדעת הטור בשם התוס' והרא"ש, ודעת הסמ"ע לשיטה זו שאפילו ג' מומחין וגם קיבלוהו עליהם חייבים לשלם, והש"ך האריך להוכיח שאף לשיטה זו, אם הוא מומחה וקיבלו עליו פטור, ובעיקר הדין חולק הש"ך על שיטת התוס' והרא"ש, ומשמע שלשיטת הרמ"א אף בנשא ונתן ביד אינו אלא מדינא דגרמי, וצ"ע.

²⁵ בש"ך העלה שבקיבלו עליו אפי' לא גמיר כלל קם דינא בשקול הדעת, ובקצה"ח סק"ז כתב שאפשר דדוקא בגמיר ששם דיין עליו, שייך לומר שבשקול הדעת מיקרי פסק, אבל בלא גמיר כלל לא הוי עליה שם דיין, וממילא אין זה פסק כלל, כשם שהיחיד אינו רשאי לעשות דין לעצמו במקום שקול הדעת. ועי' בנה"מ.

²⁶ נה"מ ס"ק יג עפ"י דברי הש"ך בס"ק מה

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרה היומי

מסכת בכורות

ואם אינו יכול חייב הדיין לשלם, וי"א²⁸ שאפי' אפשר להחזיר אינו חוזר אלא הדיין חייב לשלם.

מי שאינו מומחה²⁹ ולא קיבלוהו עליהם, אפילו לא טעה יכולים בעלי הדין לחזור ולדרון בפני ב"ד אחר³⁰, ואם כבר שילם חייב הדיין לשלם ויחזור ויוציא מהבע"ד השני, ואם אינו יכול להוציא מפסיד הדיין³¹, ויש אומרים³² שאם לא נשא ונתן ביד, גם באופן זה פטור.

קיבלו בעלי דין עליהם³³ דיין בין לדין ובין לטעות, אפילו טעה פטור מלשלם. במקום שחייב הדיין לשלם והיו כמה דיינים שהסכימו כולם לפסק, כולם משלמים, ואם היו שלשה ונפסק עפ"י שנים מהם, משלמין השנים כל אחד שליש והבע"ד מפסיד שליש³⁴, אבל אם היו יותר ונפסק הדין עפ"י שלשה הם משלמין הכל. רב המורה באיסור והיתר³⁵ וטעה ונגרם הפסד לשואל, דינו כדיין שטעה בדיני ממונות וכמו שנתבאר.

²⁸ רמ"א שם, דסוף סוף פסק הדיין, ואין הפסק נגד הלכה מפורשת, פסקו קיים לגבי בעל דין הזוכה, וכיון שיש טעות מצד הדיין עליו לשלם. והשי"ך ס"ק כח פסק בהמחבר, ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ד הערה צג האריך עוד בזה

²⁹ שו"ע ונו"כ שם ד

³⁰ וכתב השי"ך בשם הריב"ל שאם לא טעה מה ירויחו כשידונו בב"ד אחר, ופירש דר"ל דלא ידעינן ודאי שטעה, והשי"ך כתב דנ"מ לענין שנותנים לו זמן ב"ד מפסק ב"ד השני, ועוד נ"מ לענין פירות שבינתיים. ³¹ שזה מתכוין להזיק, והיינו אפילו להרי"ף שאין דנים ב"ד בדיין, זה שאינו מומחה ולא קיבלוהו עליו לאו דיין הוא וחייב מדד"ג, והסמ"ע ס"ק כח הביא דברי הכ"מ שמחלק בין נו"כ ביד שלעולם תובע הבע"ד מן הדיין, ובלא נו"כ ביד תובע תחלה מן הבע"ד, ורק כשאין לו חוזר על הדיין, והסכים השי"ך לדבריו, אבל הסמ"ע כתב שאפי' לא נו"כ ביד תובע הבע"ד מן הדיין והוא יתבע מהבע"ד, ובקצה"ח ס"ק יג כתב כדעת הכ"מ, שהרי גם במראה דינר לשלחני כשאפשר להחזיר פטור השלחני, אלא שכתב שאם יכול להחזיר ע"י הוצאות, כגון שהלך הבע"ד למדה"י אפשר דדמיא לדוחף מטבע לים שנחלקו המחבר והרמ"א בסימן שפו סעיף א שגם כאן אינו אלא גורם להוצאות אחרות, מיהו אפשר שאף לדעת המחבר שמחייב בדוחף הכא פטור משום דהוי כגורם דגורם, ועי' שער משפט סק"א שהקשה שהרי לדעת הרמב"ם אף בשולחני אינו חייב אלא כשאמר לו עלך קא סמיכנא, וכשלא קבלוהו עליהם ה"ז כאילו לא אמר לו.

³² שי"ך שם, דכיון שאין דינו קיים הרי לא עשה כלום, והבע"ד ששילם אפסיד אנפשיה.

³³ רמ"א שם ג

³⁴ רמ"א שם ג ואין השלישי חייב לשלם, שהרי הוא לא טעה, וגם הם לא ישלמו חלקו, כיון שבלעדיו לא היה נגמר הדין, ובשו"ת חות יאיר סימן קמז כתב מטעם זה בדיין שלישי שיודע בודאי שחבריו טעו שאין לו למנוע מלחתום על הפס"ד אלא יכתבו שמדבריהם יצא פלוני זכאי או חייב, וכמ"ש בנמרא, וממילא יהא פטור מתשלומין, עיין שם שהאריך בזה.

³⁵ כתב הרמ"א סוף סעיף א שכל שהגיע להוראה אף על פי שאינו סמוך דינו כמומחה לענין איסור והיתר, ועי' סמ"ע ושי"ך שם, ואם טעה בשקול הדעת, נראה מדברי הפוסקים שכל שאפשר להחזיר הדין יכול הדיין לחזור,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ת. דטעה בדבר משנה חוזר ועוד א"נ בשיקול הדעת טעיתה מומחה לב"ד אתה וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם

עוד התבאר שם ושם דף ה. שאם טעה הדיין בשיקול הדעת, כלומר³⁶, כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראים או פוסקים³⁷ ולא נפסק הלכה כאחד מהם בפירוש ועשה כאחד מהם, בין שידע שהשני חולק או לא³⁸, ולא ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם או בכל המדינה שהוא בתוכו³⁹ בדברי האחר⁴⁰, מדינא הדין קיים אם קבלוהו בעלי הדינים וסמכו על סברתו מתחילה, אמרינן דעבד כמר עבד ומה שעשה עשוי, אך אם יש פסידא לבעל דין י"א⁴¹ שהדין חוזר.

ולענין חכם שאסר אם יכול אחר להתיר, עי' ביו"ד סימן רמח סעיף לא ובנו"כ שם, ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לא, ועי' שו"ת תשובה מאהבה סוף סי' קפח בענין מורה המחמיר שלא כדין.

³⁶ שו"ע ונו"כ בה ב, וכפי מה שסיכם במאזנים למשפט

³⁷ ש"ך ז

³⁸ אבל גוף המחלוקת ידע, אמנם אם לא ידע מהמחלוקת כלל ופסק כפי אותה דעה שידע, ואחר כך נודע לו שיש מחלוקת, אז אם סוגיא דעלמא היא גם כן כהך דעה שלא ידע ממנה, הסכים הש"ך [סק"ח] דהוי כטועה בשיקול הדעת

³⁹ כמו בגליל ריינו"ס שתופסין לעיקר באכילת חלב הכרם, כרבינו יואל [מובא בהנחות מימוניות בפרק ז' ממאכלות אסורות אות ב', ועיין שו"ע יורה דעה סימן ס"ד סעיף ט'] או במצרים שפוסקין הכל כמו הרמב"ם. [או"ת אורים סקי"א]. ואם הוא דין שחידשנו מדעתנו, אז אם הדיין שהורה בהיפך כששומע סברא זו מודה, הוי כטעות בדבר משנה אף שלא נזכר בפוסקים, ואם אינו מודה וחולק כששומע הסברא, ולרוב הדיינים נראין דברי השני, הוי כטועה בשיקול הדעת. הרא"ש [סנהדרין פ"ד סי' ו'] והתומים סקט"ו.

⁴⁰ או דסתמא דש"ס פריך ממילתי' או שמוכח בענין אחר בש"ס שהלכה כמותו או שרוב הדיינים נראה להם דברי השני, דהיינו סוגיין דעלמא, כל זה הוי טעות בשיקול הדעת. ובמקום דסליק בגמרא בתיקו, עי' בש"ך סק"ב אות ב שכתב בשם הנ"י דהוי כטועה בדבר משנה, והש"ך חולק, דכל שאין הדבר ברור שטעה לא מיקרי דבר משנה, ואפילו כטועה בשקול הדעת אינו אלא מה שעשה עשוי ופטור מלשלם. וכתב שהנ"י לשיטתו שבכל תיקו לא מהני תפיסה, אבל לפי מה שהעלה בתקפו כהן שאף בתיקו מהני תפיסה (עי' בש"ך סימן שמו), א"כ כל דיין שפסק והוציא ממון מה שעשה עשוי ולא ישלם, וכתב עוד דאפילו אם נאמר דלא מהני תפיסה היינו תפיסה מעצמו, אבל כל שהתפיסוהו הדיין שקבלוהו או שהוא מומחה, הו"ל כתופס ברשות לכו"ע, עיין שם. ובנה"מ סק"ב הביא בשם התומים שבתיקו והתפיסו הדיין צריך הדיין לשלם, ועיי"ש מה שהקשה. עוד כתב בנה"מ שאם הוא דין שנתחדש בדברי הפוסקים מסברא, ואילו היה הדיין שומע הסברא היה מודה ודן בהיפך ממה שפסק, ה"ז כטועה בדבר משנה, ואם גם לאחר ששמע הסברא חולק, ולרוב הדיינים נראה שלא כדבריו, הוי כטעות בשקול הדעת.

⁴¹ שו"ע שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרה היומי

מסנת בכורות

ואם הוא מומחה לדון ונטל רשות מריש גלותא, או שלא נטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינים עליהם וקיבלו אותו עליהם, יש אומרים⁴² שהדין חוזר אפילו נשא ונתן ביד, חוזר ומוציא. ובשאי אפשר להחזיר פטור הדין מלשלם, וי"א⁴³ שהדין קיים אפילו כשאפשר להחזיר הדין, ומ"מ חייב הדין לשלם.

והש"ך⁴⁴ פסק שאם יש כאן גדול הימנו חוזר הדין ואם אין גדול להחזיר הדין קיים, שאילו היה הדין עומד בדבריו אין מי שאינו גדול ממנו יכול להחזירו מסברתו וא"כ אף שמודה שטעה וחוזר מדבריו מ"מ יאמר הבעל דין קים לי כפסק הראשון⁴⁵.

ובשיש גדול מחזיר הוא רק כשלא נשא ונתן אבל אם נ"נ שנגמר מעשה בי"ד בפועל יראה דלכו"ע אין הגדול מחזיר אלא מה שעשה עשוי.

ומומחה שקבלוהו פטור, אין צריך קבלה בפירוש רק כל שבאו לפניו בסתם לדון⁴⁶ או שאמרו לו שידון להם הוי קבלה ואין צריך קנין, ואפי' נשא ונתן ביד כיון שהוא מומחה וקבלוהו פטור מלשלם והדין קיים.

כל מקום שהוא פטור משום מומחה אינו פטור עד שמברר שהוא מומחה דהיינו גמיר וסביר, גמיר היינו שידוע הדינים וסביר שהוא בעל סברא, או שהוא מומחה לרבים ומנוסה בכך כמה שנים שהוא גמיר וסביר, ואפילו בזמן הזה יש דין מומחה לרבים, אם

⁴² שו"ע ונו"ב שם ב

⁴³ סמ"ע ושו"ך שם בדעת הרמ"א כמ"ש בסעיף ג גבי לא קיבלוהו עליו, ולשיטה זו כל טעות בשקול הדעת קם דינא, וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא הדין בטל, ומ"מ כתב שמסתבר כדעת הסמ"ע והש"ך, ועי' בש"ך שהאריך לדון בשיש גדול בעיר אם יכול להחזיר הדין. ובש"ך ס"ק כט כתב שלכאורה החיוב הוא מדינא דגרמי, עוד כתב הש"ך שם אות ב מדברי הטור בשם הרא"ש שאף כשלא נתקיים הדין למעשה אמרינן קם דינא, והסכים עם הסמ"ע, והש"ך שם תמה עליו והעלה דכל שלא נתקיים הדין לכו"ע לא אמרינן קם דינא, בין במומחה ובין באינו מומחה בין קיבלו עליו ובין לא קיבלו, ואפילו נתקיים מחצית הפסק, אין מוציאין השאר, עיין שם. ובקצה"ח סק"ט מסתפק בקיים מקצת הפסק, וכתב שבהחזיר משכון במקצת החוב, נתקיים הדין בכלו, ומצדד לומר דגם כשנשא הדין ביד במקצת, נתקיים הדין בכלו, אבל בנה"מ הסכים לדעת הש"ך, שכל שלא נתקיים כולו אין מוציאין השאר. ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לג.

⁴⁴ ס"ק יד אות ו ואות יג

⁴⁵ ואם אינו מומחה כלל הדין קיים אף שיש גדול כיון שצריך לשלם מביתו עבור שהגים לבו לדון כשאינו מומחה א"כ ליכא פסידא לבעל דין מש"ה הדין קיים, וכן יש להורות. מאזנים למשפט שם.

⁴⁶ ש"ך יב ויראה לי אם אחד בא לפניו ואמר יש לי דין עם פלוני וקרא הדיין את הנתבע לדין, אם הפסיד את הבא אליו פטור ואם הפסיד את הנקרא אליו חייב. ואמנם בזמנינו אני נבוכ כיון דדינא דמלכותא שאין שום כפייה לדין ישראל לא ע"י נידוי ושמטת ולא שום דבר, א"כ אפי' קרא להבע"ד י"ל דהוי רק דרך ריצוין, דבשלמא בזמנא שהיה ירא הבע"ד מפני השמטת וכיוצא מש"ה בעינן שהם באו מעצמם, אבל בזמן הזה שיכול לומר איני רוצה לדון, א"כ כל מה שעושה הוא רק רצון וקבלה, או דילמא לא שנא, וצ"ע. מאזנים למשפט שם ס"ק ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

הוא רב גובריה בש"ס ופוסקים⁴⁷ וסברתו ישרה ומנוסה בדינים ולא נמצא בו טעות, וצריך שיהיה ידוע ומפורסם למומחה, לענין פטור מתשלומין או לענין דן יחידי בדיעבד, והיינו בקבלתו בע"ד, אבל נטילת רשות מריש גלותא אין בזמן הזה.

ט. הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על פיו אא"כ היה מומחה כאילא ביבנה

הנוטל שכר⁴⁸ להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו שמא יתיר משוום שברו.

וכדי שלא יבואו לידי חשד מותר למנותו אם הוא מומחה גדול וידעו בו חכמים שאין כמותו, שכיון שידעוהו חכמים ומינוהו ודאי יודעין בו שהוא מומחה וחסיד.

וצריך בכך כמה תנאים.

שיפסקו לו שכר קצוב שכר על הראיה והביקור, כדי שלא יאמרו כל המרבה ליתן לו הוא מתירו לו.

ויתנו לו שכרו בין יהיה המום קבוע ויתירנו בין אם לא יהיה קבוע ולא יתירנו. כדי שלא יאמרו שבשביל שכרו מתירו למרות שהוא אסור.

ויתנו שמקבל שכר על הבהמה רק פעם אחת וזכייב⁴⁹ לראות אותה לעולם כל זמן שמביאין אותה לו. כדי שלא יאמרו אם לא יתירנו הרי זה מום קבוע, ומה שלא התירו הוא כדי שיביאו לו עוד פעם אחרת וישלם לו שכרו שנית.

⁴⁷ ש"ך יג אות ד ונתיב"מ חידושים יג

⁴⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד שיב א

⁴⁹ הטור כתב זה בשם הרמב"ם ותמה הב"י שהרי תלמוד ערוך הוא דתרי זימני לא תקינו ליה רבנן ולא קשה מידי דבגמ' (ס"ד) [י"ל] דלא תקינו ליה שכר אבל הוא אינו חייב לראות פעם אחרת וכן הוא באמת לחד תירוצא בתוס' שם קמ"ל הרמב"ם דחייב לראות לעולם. ט"ז ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ובכל זה צריך⁵⁰ שיהא ניכר שהוא שכר בטילתו, ולא יהיה שכר על הוראתו⁵¹, ואם הוא פועל ומבטל ממלאכתו נותן לו שכרו כפועל דהיינו כמה רוצה ליקח מי שיש לו מלאכה כזו כדי לישב בטל.

ועל ההליכה שהולך לראות היתר גמור הוא ליקח שכר עליה.

⁵⁰ בטור כתוב והוא שיהיה שכר בטילתו ניכר ואם הוא פועל ומבטל ממלאכתו כדי לראות נותן לו שכרו כפועל שיש לו מלאכה כזו שבטל ממנה וכמה הוא רוצה ליקח כדי לישב בטל כן יתן לו עכ"ל ובסי' קע"ז לא כתב הטור כן אלא אומדין כמה אדם בטל רוצה ליקח ולעשות עסק זה ובח"מ גבי השבת אבידה בסי' רס"ד כתב כמה אדם רוצה ליקח לבטל ממלאכתו ולעשות מלאכה זו דהשבת אבידה וצריך טעם למה חילק בזה ביניהם והלא בגמרא אמרי' בכל הנהו תלת חד לישנא דישלם כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה וא"כ צ"ע על הטור למה כתב כאן כאלו יושב בטל ולא כתב שיכול ליטול שכר על הראיה עצמה כיון שמתבטל ממלאכה ונראה דהטור ס"ל דבראיית בכור אין שייך כלל מלאכה על כן אין שייך כאן רק לומר כמה יקח וישב בטל.

⁵¹ ועיין ערוה"ש כאן א – ה שהקשה דהיכן מצינו שנחשוד לישראל כשר שיאכיל דבר איסור בשביל ריוח ממון, ובתחילה תי' דאולי בחשש כרת חששו יותר דבכור בלא מום הוי קדשים בחי' וחייב כרת, ועוד משום שהבכור עומד בחזקת איסור והוא בדיבורו מוציאו מחזקת איסורו, ועוד משום דבבכור הוי הוראה והתורה אסרה לקבל ממון בעד הוראה ולא התירו רק בשכר בטילה ולכן כיון דעיקר הדבר אינו ע"פ דין גמור לכך חששו לזה, ועוד מפני שבמומי בכור יש בקיאות הרבה מה שרבים לא יבינו שהוא מום כדאמרינן בסנהדרין [ה' ב] ע"ש ולכן אפשר שיטעה בעצמו מפני תאוות הממון וידמה שהוא מום ובאמת אינו מום וכתב שלפי תירוצים אלו יהיה מותר א. עתה שאין מתירים רק במומין הגלויים לכל ליכא חשש זה. ב. דעתה בזמח"ז דאין מתירים רק ע"פ ג' בני הכנסת ליכא כלל חשדא ותמה למה לא הזכירו זה הפוסקים וזה אין סברא לומר דבממון גם תלתא חשידי ואם כן מתרי טעמא ליכא חשדא חדא מטעם דהוי ג' ועוד מפני שאין אנו מתירים רק על מום גלוי, ולכן כתב ויותר נראה דהפוסקים לא ס"ל כפירש"י דטעמא דהנוטל שכרו לראות בכורות אין שוחטין על פיו הוא מטעם חשדא אלא כמ"ש הרמב"ן בהלכותיו וז"ל טעמא דהא מתניתין משום דאסור למישקל אנר הוראה ומאן דשקיל מבטל הוראה דיליה ומש"ה אין שוחטין על פיו וכו' ואי הוה איכא למיחש לחשדא לאילא נמי אסור וכו' אלא משום אנר הוראה הוא וכו' אלא אי קא טרח לשקול מירחיה ובטלותיה וכו' אבל אנר ראייה לא אא"כ וכו' כאילא ביבנה וכו' דכיון וכו' דכל שעתא ושעתא בעי למיחזי וכו' וקמיבטל ממלאכתו לגמרי תקינו ליה רבנן וכו' עכ"ל ולפ"ז שפיר אין חילוק בין מום גלוי למום שאינו גלוי ובין אחד לג'. דבכל גווני אסור ליטול שכר הוראתו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

